Nuorisoalan asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäisestä osasta

Asia: VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045

Teema: Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan toimiala (nuoret & työelämä)

Nuorisoala ry edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Nuorisoalan jäseninä on noin 150 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä – käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.

Tiiviisti

Nuorisoala ry kiittää valiokuntaa mahdollisuudesta lausua. Vastaamme toivottuihin teemoihin (tekoäly ja työelämä tulevaisuudessa, teknologian kehitys ja tulevaisuuden osaamistarpeet) nuorten ja nuorisoalan näkökulmasta.

Paitsi nuorten itsensä takia, myös kestävän julkisen taloudenhoidon takia nuorten hyvinvointia on järkevää tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jo 1990-lamasta tiedetään, että nuorena kelkasta putoaminen, köyhyys ja työttömyys lisäävät pahoinvointia ja vaikuttavat työmarkkinoille kiinnittymiseen vielä vuosikymmeniä myöhemminkin. Siksi nostamme lausuntoomme erityisesti seuraavat huomiot:

- Paitsi inhimillisistä syistä, myös väestön huoltosuhteesta johtuen on kriittistä, että valiokunta kiinnittää huomiota **yksilöiden työ- ja toimintakyvyn turvaamiseen** nyt ja tulevaisuudessa.
- **Rakenteelliseen nuorisotyöttömyyteen puuttuminen** on yksi valiokuntaa keskeisesti koskettavista toimista, jolla taloudellista huoltosuhdetta, henkistä kriisinsietokykyä ja väestön toimeentuloa voidaan edistää.
- **Toivomme valiokunnan korostavan koulutuksen merkitystä**. Tämä edellyttää myös pitkäjänteistä sitoutumista koulutuksen rahoituksen nostamiseen. Jokaiselle nuorelle on varmistettava jokin ammatillista osaamista tuova tutkinto sekä muita työelämään kiinnittäviä väyliä.
- Toivomme valiokunnan kiinnittävän huomiota **koulutus- ja osaamistason eriytymiskehitykseen**, sillä se on paitsi eriarvoisuutta voimistava tekijä, myös yksilön työmarkkina-aseman ja kansallisen kilpailukyvyn ongelma. Toivomme myös takaamaan jokaiselle lapselle ja nuorelle riittävät perustaidot: koulutusjärjestelmää tulee kehittää oppijalähtöisesti, ei työelämän muuttuviin tarpeisiin vastaamiseen.
- **Vahvempi tulevaisuususko edesauttaa työelämään kiinnittymistä sekä tukee yrittäjyyttä ja kasvua.** Tulevaisuususkon vahvistaminen edellyttää huomiota koulutusteemojen lisäksi myös nuorten eriarvoisuuden vähentämiseen, nuorisotyön ja kansalaisyhteiskunnan tulevaisuuteen, osallisuuden edistämiseen sekä nuorten ja vastavalmistuneiden työllistymismahdollisuuksien ja työntekijöiden oikeuksien edistämiseen.

Nuorisoala

Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

Tekoäly ja työelämä tulevaisuudessa

Luonnoksessa on arvioitu monipuolisesti tekoälyn tuomia muutoksia työelämään. Generatiivisen tekoälyn kuvataan muuttavan merkittävästi työtä sekä työelämää ja kaksoissiirtymän kuvataan muokkaavan ammattirakennetta. Luonnoksessa huomautetaan myös, että työmarkkinoilla on otettava vakavasti jo nyt tapahtuva työn ja työelämän nopea muutos.

Tämä tuo tarpeita paitsi tulevaisuuden työntekijöiden osaamiseen, myös osaamisen päivittämiseen. Nuorisobarometrin mukaan nuorten usko jatkuvan koulutuksen merkitykseen työelämässä pysymiseksi on kuitenkin hitaasti laskenut vuosien varrella. **Toivomme valiokunnan siis kiinnittävän huomiota siihen, että tulevaisuuden työntekijöillä on paitsi ymmärrystä ja halua täydentää osaamistaan, myös aidot mahdollisuudet siihen.**

Kriisinsietokyvyn kehittäminen on nostettu yhdeksi tärkeimmistä selonteon toimista. **Rakenteelliseen nuorisotyöttömyyteen puuttuminen on yksi valiokuntaa keskeisesti koskettavista toimista, jolla henkistä kriisinsietokykyä ja väestön toimeentuloa voidaan edistää.** Erityisesti nuorten työllisyys on erittäin suhdanneriippuvaista, joten poliittiset toimet, joilla työllisyyden suhdanneherkkyyttä voidaan tasoittaa ja korkeamman työttömyyden aikana tarjottavia palveluita vahvistaa, ovat myös tulevaisuustyön kannalta kriittisiä.

Väestön työkykyyn ja yleisemmin toimintakykyyn, aktiiviseen liikkumiseen ja mielenterveyteen tulee luonnoksen mukaan kiinnittää huomioita laaja-alaisesti. Nuorisoala jakaa huolen työ- ja toimintakyvyn ylläpidosta. **Paitsi inhimillisistä syistä, myös väestön huoltosuhteesta johtuen on kriittistä, että valiokunta kiinnittää huomiota yksilöiden työ- ja toimintakyvyn turvaamiseen nyt ja tulevaisuudessa.** On selvää, ettei yhteiskuntamme kantokyky kestä sitä, jos yhä useampi nuori on opiskelu- ja työkyvytön. Tilastot kertovat huolestuttavaa trendiä erityisesti mielenterveyden ongelmien yleistymisestä ja työhyvinvoinnin heikkenemisestä nuorilla ja nuorilla aikuisilla.

Luonnoksen mukaan hyvinvoinnin korostuessa on mahdollista, että osa ei kuitenkaan ehkä koe palkkatyötä merkitykselliseksi tai tarpeelliseksi oman hyvinvointinsa näkökulmasta. Nuorisobarometrin tilastot eivät tue tätä näkemystä, sillä nuorten sitoutuminen työhön on korkealla tasolla. Barometrien yksi keskeinen tulos on ollut, että nuorten ja työelämän suhde on ennemminkin pysyvä kuin jatkuvassa muutoksessa.

Teknologiaan liittyvä kehitys

Luonnoksen mukaan digitalisaatio muuttaa ihmisten sosiaalisia suhteita ja arkea ennennäkemättömällä vauhdilla ja eri teknologioista tulee entistä kiinteämpi osa jokapäiväistä elämää. Teknologisen kehityksen myötä lainsäätäjien on kriittistä kyetä tasapainottelemaan vanhan ja uuden välillä. Siirtymien tulee olla hallittavia mutta samalla täytyy varoa, ettei yhteiskuntamme jarruttele väistämätöntä. Hallituskaudella käyty kännykkäkieltokeskustelu on esimerkki tästä keskustelusta.

Teknologiaan liittyvä kehitys tuo paineita koulutuskentälle. Luonnoksen mukaan työn murroksesta johtuvaa polarisaatiota on pyrittävä estämään koulutusta uudistamalla ja tukemalla jatkuvaa oppimista. Koulutussektorin osaamissisältöjä ja pedagogisia ratkaisuja pohdittaessa on tärkeää priorisoida lapsia, nuoria ja oppijoita. Teknologian kehittyessä perustaitojen – kuten yhteistyön, lukemisen ja laskemisen – merkitys korostuu samalla, kun uusia teknologioita opetellaan ja otetaan käyttöön. **Toivomme valiokuntaa huomioimaan, että jokaiselle lapselle ja nuorelle tulee taata**

riittävät perustaidot ja koulutusjärjestelmää tulee kehittää oppijalähtöisesti, ei työelämän muuttuviin tarpeisiin vastaamiseen.

Koulutusjärjestelmässä sekä politiikassa laajemmin on huomioitava myös inhimillisen ja taloudellisen pääoman luomien erojen merkitys mahdollisuuksiin ottaa käyttöön uusia teknologioita ja siten edistää omaa työmarkkina-asemaa.

Tulevaisuuden osaamistarpeet

Koulutus- ja osaamistasoa nostetaan ansiokkaasti kriittisenä tekijänä läpi luonnostekstin. Siihen kiteytyy yhteiskuntarauhan, kriisinkestävyyden, kasvun, julkisen talouden, hyvinvoinnin ja monen muun teeman kivijalka. **Siksi toivomme myös valiokunnan korostavan koulutuksen merkitystä. Haluamme huomauttaa tämän edellyttävän myös pitkäjänteistä sitoutumista koulutuksen rahoitukseen**: esimerkiksi muualla OECD-maissa koulutustaso on noussut ja korkeakoulujen opiskelijakohtaista rahoitusta on kasvatettu keskimäärin 9 prosenttia vuosina 2015–2022. Suomessa sen sijaan korkeakoulutettujen osuus on hieman laskenut ja opiskelijakohtaisesta rahoituksesta on leikattu 14 prosenttia.

Nuorisoala toivoo valiokunnan kiinnittävän huomiota erityisesti koulutus- ja osaamistason eriytymiskehitykseen, sillä se on paitsi eriarvoisuutta voimistava tekijä, myös yksilön työmarkkina-aseman ja kansallisen kilpailukyvyn ongelma. Yhä useampi nuori jää pelkän perusasteen tutkinnon varaan, osaamiserot ovat historiallisen suuret ja koulutus periytyy aiempaa voimakkaammin. Koulutususko on Nuorisobarometrin mukaan suomalaisnuorilla yhä korkealla, mutta tulevaisuudessa tilanne voi olla toinen – kuten esimerkiksi Yhdysvalloissa on käynyt.

On perusteltua olla huolissaan niistä nuorista, joiden koulutustaso jää erittäin matalaksi. Heidän työllistymispotentiaali on jo nyt heikko, ja tulevaisuudessa todennäköisesti sitäkin heikompi. On myös syytä pohtia, millaisia työllistymismahdollisuuksia tulevaisuudessa on tarjolla niille, joilla ei ole terveydellisistä tai muista syistä johtuen mahdollisuuksia pärjätä muussa kuin suorittavan tason matalan tuottavuuden tehtävissä. Siksi **jokaiselle nuorelle olisi varmistettava jokin ammatillista osaamista tuova tutkinto tai muita työelämään kiinnittäviä väyliä.**

Tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaaminen, koulupudokkuuden sekä syrjäytymisen ehkäisy tarvitsee tuekseen nuorisotyötä, joka auttaa nuoria löytämään omat vahvuutensa, tukee nuorten kasvua sekä kiinnittää nuoria osaksi yhteiskuntaa. **Toivomme valiokuntaa huomioimaan tulevaisuuden osaamistarpeita pohtiessa myös nuorisotyön ja kansalaisyhteiskunnan kaltaiset toimijat, jotka edesauttavat tavoitteisiin pääsemistä**.

Muut huomiot

Nuorten tulevaisuususko on Nuorisobarometrin mittaushistorian heikoimmalla tasolla. Vastauksia selittää maailman tapahtumien lisäksi yksilön käsitykset koskien omia toimintamahdollisuuksiaan nyt ja tulevaisuudessa. Aiempaa harvempi onkin sitä mieltä, että yksilö voi vaikuttaa menestymiseensä. Pessimistiset vastaukset ovat yleisimpiä työttömien nuorten keskuudessa.

Tulevaisuususkon vahvistaminen on tunnistettu myös yhdeksi keskeiseksi toimeksi tulevaisuusselontekoon. **Vahvempi tulevaisuususko edesauttaa työelämään kiinnittymistä sekä tukee yrittäjyyttä ja kasvua. Tulevaisuususkon vahvistaminen edellyttää huomiota koulutusteemojen lisäksi myös nuorten eriarvoisuuden vähentämiseen, nuorisotyön**

tulevaisuuteen ja osallisuuden edistämiseen sekä nuorten ja vastavalmistuneiden työllistymismahdollisuuksien ja työntekijöiden oikeuksien edistämiseen.

Nuorisoala kiittää valmistelijoita siitä, että myös nuorten osallisuus on huomioitu osana selontekotyön dialogeja ja mukaan pyrittiin kutsumaan eri-ikäisiä nuoria. Toivomme tulevaisuusselonteon jatkovalmisteluun samaa periaatetta.

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Helsingissä 3.12.2025

Aleksi Sandroos
Puheenjohtaja

Silla Kakkola
Va. toiminnanjohtaja

Nuorisoala ry

Lisätiedot: Annika Nevanpää, annika.nevanpaa@nuorisoala.fi, 0400476054